

KNIHOVNY SVOBODNÝCH PÁNŮ KLEINŮ Z WISENBERGU¹

PETR MAŠEK

Abstrakt: Podnikatelská rodina Kleinů z Wisenbergu vytvořila v průběhu 19. a první poloviny 20. století dvě zámecké knihovny, v Loučné nad Desnou (2500 svazků) a v Sobotíně (1300 svazků). Obě knihovny obsahují literaturu o lesnictví, zemědělství, ekonomii a obchodu, železnicích, dále literaturu politickou, zejména sudetika, a cestopisy.

Klíčová slova: zámecké knihovny Loučná nad Desnou a Sobotín – svobodní páni Kleinové z Wisenbergu

Nejstarším známým předkem rodu Kleinů byl Christof Klein (ca 1623–1684),² myslivec a lovcí na žerotínském panství. Na přelomu 18. a 19. století žil Johann Friedrich Klein (1756–1835); šest z jeho synů se dožilo dospělého věku a vesměs se dopracovali k výjimečnému úspěchu. Franz (1800–1855) se vyučil zahradníkem v Lednici a spolu se svými bratry vybudoval v lednickém parku zavlažovací zařízení. Později získal státní zakázku na stavbu silnice u Uherského Hradiště. Franzův podnik se vedle staveb silnic specializoval na stavby odvodňovacích systémů, kanálů a regulování vodních toků. Později ovšem zahájil výstavbu železnic, z nichž největší byla trasa Bodenbach–Praha–Olomouc–Brno, dále Brno–Česká Třebová. Jeho podnik stavěl také vojenské pevnosti a kasárny a podnikal i v oblasti těžby uhlí. V roce 1844 zakoupil spolu s neméně úspěšným bratrem Albertem (1807–1877) panství Loučná nad Desnou, odkud rodina původně pocházela. Spolu s tím zakoupili bratři i sobotínské železářny, ve kterých rozšířili hutní výrobu. Albert (1807–1877) byl v roce 1859 povýšen do šlechtického stavu s predikátem „šlechtic z Wisenbergu“, do rytířského stavu byl povýšen v roce 1864 a v roce 1872 byl povýšen do stavu svobodných pánů. Jeho synovec, Franzův (1794–1855) stejnojmenný syn Franz (1825–1882), byl v roce 1865 povýšen do šlechtického stavu s predikátem „šlechtic z Wisenbergu“, v roce 1873 do stavu svobodných pánů. Albertovi potomci si z rodinného statku Loučná nad Desnou vydělili statek Sobotín, kde si vystavěli menší zámek. Správa obou statků byla až do roku 1909 společná.

1 Text je jedním z výstupů projektu „Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách“ (č. DG18P02OVV009) financovaného Ministerstvem kultury ČR v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II).

2 Informace o rodu např. POUZAR, V. *Almanach českých šlechtických rodů 2001*. Praha: Martin, 2000, s. 178–187. MAŠEK, P. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo, 2008, s. 461, č. K 270. MYŠKA, M. Kleinové. In: ŠŮLA, J. (ed.). *V proměnách času: sborník příspěvků k padesátinám PhDr. Ladislava Hladkého*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1995, s. 101–107. KREJČÍŘÍK, M. *Kleinové. Historie moravské podnikatelské rodiny*. Brno v minulosti a dnes. Supplementum 9. Brno, Statutární město Brno, Archiv města Brna, 2009. 446 s. POPELKA, P. *Zrod moderního podnikatelství: bratři Kleinové a podnikatelé v českých zemích a Rakouském císařství v éře kapitalistické industrializace*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. 332 s.

LOUČNÁ NAD DESNOU³

Po původním majiteli zámku Antonínu Bedřichovi hraběti Mittrowském z Mitrowitz a Nemyssle (1770–1842) se v dnešním fondu zachoval jen jeden svazek s jeho podpisem. Tento úspěšný podnikatel i politik shromáždil na zámku v Loučné velkou knihovnu, kterou odkázal Archivu města Brna.⁴

Další knihou z „předkleinovské“ doby je „Gusswaaren der Kurfürstlich–Hessischen Eisenhütte zu Veckerhagen, 1834“ se vpiskem „Wiesenerger Archiv für Eisenwerke 1835“. Z doby prvního majitele Loučné z rodu Kleinů, Franze (1794–1855), se zachoval jeden svazek s podpisem jeho manželky Franzisky Hillebrantové (1803–1851) s jejím podpisem „Fanny Klein“. Z první poloviny 19. století ovšem pochází řada knih s jednotným alfanumerickým signaturovým označením, většinou jde o německou klasickou beletrii. Tyto knihy však nemají žádné další provenienční stopy, které by vedly k identifikaci jejich shromážditele.

Větší rozvoj knihovny nastal prokazatelně až za svobodného pána Franze (1825–1882), který pro označení svých knih užíval vedle podpisů také razítka „FRANZ KLEIN Wiesenberg.“ a výjimečně zlaceného textového supralibros „Franz Klein“. Jeho knihy se specializují na stavebnictví, železnice, obchod, ale i lesnictví, tj. typicky podnikatelské aktivity. Pravděpodobně on dal vzniknout řadě konvolutů drobných tisků. V mnoha knihách se setkáme s dedikacemi, které mu vepsali autoři knih, např. Carl J. Cessner, v polovině 19. století profesor na vídeňské univerzitě a autor několika publikací o chirurgických nástrojích, Friedrich Julius Schüler (1832–1894),⁵ generální inspektor soukromé rakouské jižní dráhy, od roku 1878 její generální ředitel, nebo Carl Prenninger (1829–1902),⁶ budovatel železnic. Exemplář své knihy „Découverte de l'Amérique, Rouen 1874“ mu věnoval její autor Gabriel Gravier (1827–1904), francouzský historik, geograf a spisovatel. Po smrti svobodného pána Franze (1825–1882) došlo ve Vídni v roce 1883 k aukci⁷ jeho sbírky obrazů, ale k prodeji knih pravděpodobně nedošlo.

Ojedinele nalezneme ve fondu některé knihy jeho dcer, Friederiky (1855–1936) a Marie (1858–1951). Ze zámku Grünbühel (Grünbichl), ležícím nedaleko obce Kilb v Mostviertel v Dolním Rakousku, který získal jeho syn Alfred svobodný pán Klein z Wisenbergu (1856–1918), se do Loučné dostalo několik svazků s razítkem „SCHLOSSBIBLIOTHEK GRÜNBICHL Nr.“. Jeden z nich, T. Livius: *Historicorum omnium romanorum...* *Francofurti 1588*⁸ je zároveň označen heraldickým exlibris s textem „SIGILLVM ERNESTI HARTMANN NOBILIS DE FRANZENSIVLD“. Ernst Hartmann z Franzenshuldu (* 1840)⁹ byl historikem umění a kustodem uměleckohistorických sbírek císařského domu, člen genealogické společnosti Adler aj. Povýšení do šlechtického stavu a predikát získal v roce 1833 jeho děd Johann Hartmann (1764–1840), brněnský rodák, vojenský lékař.

3 Základní informace o knihovně srv. SPURNÝ, F. *Knihovny na velkoleském zámku*. Vlastivědné zajímavosti Okresního vlastivědného muzea v Šumperku. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku, 1980. 4 s. MAŠEK, P. *Handbuch der historischen Buchbestände in Europa*. Band II. Tschechische Republik. Schloßbibliotheken unter der Verwaltung des Nationalmuseums in Prag. Hildesheim, Zürich, New York: Olms–Weidmann, 1997, s. 194.

4 O této knihovně ČECHOVÁ, B. *Mitrovští z Nemyšle a jejich knihovna v Loučné nad Desnou*. Diplomová práce, FF UK, Katedra vědeckých informací a knihovnictví, 1993. 77 s.

5 Mechtler, P. Schüler Friedrich Julius. In: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* (ÖBL). Band 11, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1999, s. 289.

6 Kosch, W. *Das katholische Deutschland: biographisch–bibliographisches Lexikon*. Augsburg: Haas & Grabherr, 1902, s. 444.

7 *Verzeichniss der Gemälde–Sammlung aus dem Nachlasse des H. Franz Klein Freiherrn von Wiesenberg, welche durch C. J. Wawra versteigert wird*. Wien: C. J. Wawra, 1883. 33 s.

8 *Tisky 16. století v zámeckých knihovnách České republiky*. Praha: Národní muzeum, Národní památkový ústav, 2015. Díl II, s. 623–624, č. 4064.

9 *Genealogisches Taschenbuch des Ritter– u. Adel–Geschlechter*. Brünn: Buschak & Irrgang, 1878–1883.

V další generaci se na budování knihovny podílela nejvíce manželka Franzova syna (1825–1882), opět Franze (1851–1930), Emmy (1858–1947), dcera Františka svobodného pána Ringhoffera (1817–1873), která si z rodného Smíchova přivezla do Loučné celou svou dívčí knihovničku. Své knihy označovala podpisy (Emmy Ringhoffer, později Emmy Klein), často datovanými. V několika případech nechala knihy označit iniciálovým zlaceným supralibros „E. R.“ s baronskou korunou. Emmy četla poezii a beletrii v němčině, angličtině i francouzštině, po sňatku se její zájmy nezměnily, pouze přibýlo více historických románů. Exemplář své knihy „Um Sprache und Glauben. Olmütz 1905“ jí věnoval její autor Willibald Müller (1845–1919),¹⁰ žurnalista, knihovník, vlastivědný pracovník a lokální historik v Olomouci, zakladatel časopisu Moravia.

Svobodný pán Franz (1851–1930) neužíval zvláštní provenienční označení, kromě občasných vpisků. Své publikace mu s osobní dedikací věnoval např. Franz Kretschmer (1848–1921),¹¹ báňský inženýr, geolog, mineralog a montanista, který podnikal geologické výzkumy v okolí Loučné, nebo Berthold Bretholz (1862–1936),¹² archivář a historik Moravského zemského archivu v Brně.

Ojedinele najdeme podpisy dcer Franze (1851–1930), Emmy (1858–1947), Margarety (1888–1980) a Elisabeth (1885–1925), která se provdala za Manfreda svobodného pána Pillerstorffa (1878–1947), pocházejícího z rodu v roce 1616 povýšeného do šlechtického stavu, v roce 1733 do rytířského stavu a v roce 1792 do stavu svobodných pánů.¹³ Manfred byl literárně činný, publikoval díla s loveckou tematikou z Čech a byl redaktorem časopisu „Der deutsche Jäger“. Několik exemplářů svých knih „Aus der Wildbahn der Sudeten. Jagderlebnisse. Leipzig, 1920“, „Jagd und Jaeger der Sudeten, Leipzig, 1924“ a „Rund um Weidwerk. Ergebnisse und Erzählungen. Wien, 1921“ věnoval s rozsáhlými dedikacemi do loučenské knihovny.

Posledními rozšiřovateli knihovny byl Franzův (1851–1930) syn, opět Franz (1895–1966), s manželkou Piou svobodnou paní Alberovou z Glanstättenu (* 1905), jejíž dědeček byl povýšen do stavu svobodných pánů v roce 1888.¹⁴ Franz označoval své knihy vedle podpisů také exlibris s vyobrazením zámku Loučná a erbem Kleinů z Wisenbergu. Tímto exlibris jsou označena některá díla botanická a zvláště lesnická a hospodářské publikace. Franz měl zjevně velké pochopení pro sudetoněmecké hnutí i nacismus, což potvrzuje nejen řada knih s touto tematikou (přestože velká část nacistik byla v roce 1951 vytržena – viz níže), oslavné publikace o A. Hitlerovi, ale i několik osobních dedikací. Knihu A. Rosenberga „Der Mythus des 20. Jahrhunderts, München 1935“ věnoval Franzovi Kleinovi (1895–1966) blíže neidentifikovaný důstojník SS, který byl v Loučné hostem. Kniha R. Junga: „Die Tschechen. Tausend Jahre deutsch-tschechischer Kampf. Berlin 1938“ nese dedikaci „Im Jahre der Befreiung des Sudetenlandes durch Adolf Hitler“. Nejzajímavější je ovšem dedikace na knize „F. Schmidt: Das Reich als Aufgabe. Berlin 1940“. Vepsal ji s poděkováním za spolupráci Konrad Henlein (1898–1945)¹⁵ a datoval ji „na narozeniny vůdce ve válečném roce 1941“. Po záboru Sudet

10 STURM, H. *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder*. Bd. I. München: Oldenburg, 1979, s. 714.

11 STURM, H. *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder*. Bd. II. München: Oldenburg, 1984, s. 305.

12 STURM, H. *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder*. Bd. I. München: Oldenburg, 1979, s. 143.

13 MAŠEK, P. *Šlechtické rody... II*. Praha: Argo, 2010, s. 85–86, č. P 326.

14 MAŠEK, P. *Šlechtické rody... I*. Praha: Argo, 2008, s. 15, č. A 77.

15 STURM, H. *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder*. Bd. I. München: Oldenburg, 1979, s. 595.

začal Franz používat pro označení svých knih také razítko „Franz v. Klein–Wisenberg Schloss Wiesenberg Kr. Mähr. Schönberg Ost–Sudetenland“.

Jeho manželka Pia měla exlibris, zjevně od stejného autora, opět s vyobrazením zámku Loučná, před kterým sedí na levičce dáma čtoucí dětem; pravděpodobně jde o majitelku samu. Exlibris je doplněno jejím jménem „PIA KLEIN ALBER“.

Jejich syn Hans–Georg (* 1931) užíval vedle vpisků též razítek „Eigenthum von: Hans Georg Klein–WISENBERG Buch Nr.“, „Hans–Georg Klein–Wisenberg Wiesenberg, Altvater“ nebo předtištěné exlibris s Pallas Athénou a sovou, s dopsaným jménem „H. G. Klein v. Wisenberg“. Jeho mladší bratr Christian (* 1934) označoval své knihy razítkem „Christian KLEIN Schloss Wiesenberg Altvater, Ostsudeten“ a razítkem s nosorožcem. Oba chlapci četli přirozeně dětskou a dobrodružnou literaturu.

Některé knihy, zejména sbírky zákonů apod., jsou označeny úředními razítky správy velkostatku, např. „GUTS–ADMINISTRATION WIESENBERG“, „GUTSVERWALTUNG WIESENBERG“ nebo „Franz – & Friedrich Freiherr von Klein´sche Gutsdirection Wiesenberg“, pocházejícím z doby společné správy statků Loučná a Sobotín.

Z cizích proveniencí lze uvést vpisek Pompea Coronini z Cronbergu nebo razítko Franze Kästnera (* 1879),¹⁶ významného teplického architekta.

Po druhé světové válce byl zámek Loučná svobodným pánům Kleinům konfiskován, 17.–18. května 1951 byla knihovna referentem NKK majorem Františkem Chaloupkou převezena na hrad Bouzov, její počet byl odhadnut na 4220 svazků, větší počet not, časopisů a map.¹⁷ Zde došlo k mírnému smíšení této knihovny se zámeckými knihovnami, s Chudobínem a především Litencicemi, které zde byly také uloženy. V roce 1951 provedl Dr. Bohumír Lifka vyřízení knihovny, za historické jádro označil 2032 svazků, 1663 svazků určil pro distribuční středisko a 525 svazků pro sběrné suroviny – zejména šlo o nacistika. V roce 1973 byla knihovna převezena do Velkých Losin, o rok později byl vypracován její lokální katalog a v roce 2019 byla knihovna přestěhována do depozitáře Národního muzea v Terezíně.

Dnešní fond knihovny obsahuje 2500 svazků, z toho 6 rukopisů a 1 (již zmíněný) tisk z 16. století a asi 60 starých tisků. Mezi rukopisy jsou tři kuchařky z přelomu 19. a 20. století, jeden deník a nejzajímavější jsou „Meteorologische Beobachtungen“ z let 1908–1911, které obsahují podrobné meteorologické záznamy v lokalitě Loučná nad Desnou.

Staré tisky jsou z konce 18. století, jde o francouzské romány, německá díla historická a zejména lesnické příručky, např. F. A. L. von Burgsdorf: Forsthandbuch. Berlin 1796.

Ve fondu 19. a 20. století jsou velmi časté publikace o lesnictví, např. A. Bühler: Der Waldbau nach wissenschaftlicher Forschung und praktischer Erfahrung. Stuttgart 1918, nebo M. Endres: Handbuch der Forstpolitik, Berlin 1922, a o dřevu – J. Bersch: Die Verwerthung des Holzes auf chemischen Wege, Wien 1893. S tím souvisejí i knihy o lovcství – O. Maretsch: Moderne Jagdwaffen, Berlin 1910. Součástí knihovny jsou očekávatelná díla o železnicích – E. Winkler: Der Eisenbahn–Unterbau... Prag 1874, o těžbě – Ueber den Braunkohlen–Bergbau in Böhmen, Prag 1876, obchodu – G. Obst: Geld–Bank– und Börsenwesen, Stuttgart 1922, a stavitelství – M. Becker: Allgemeine Baukunde des Ingenieurs, Stuttgart 1857. Další skupina odborných knih je věnována zemědělství, např. W. Hamm: Allgemeine Thier–Produktions–Lehre, Leipzig 1862 a publikace o pěstování drůbeže či raků.

¹⁶ Stránka „Franz Kästner“. In: Teplice/Teplitz. Architektura na severu Čech. 22. 6. 2020, 7,45 UTC. URL: <http://teplice-teplitz.net/autori/karta/jmeno/102-franz-kastner> 4. 1. 2020

¹⁷ Agenda Národní kulturní komise a Státní památkové správy, uloženo v oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea.

Oblíbené byly cestopisy, např. C. Gestner: *Beschreibung einer Reise durch die Vereinigten Staaten von Nordamerika*, Leipzig 1842 či H. Schomburgk: *Wild und Wilde im Herzen Afrikas*. Berlin 1910. K nim se řadí cestopisné příručky a fotografické publikace o městech a významných stavbách, např. Louvre, Fiume (Rijeka), Vídeň, Postupim, Brusel, Florencie, Semmering, Mnichov, Paříž, Solnohrad, Rostock, Krkonoše, Drážďany, Vratislav, Heidelberg, Capri, Abbazia aj.

Shromažditelé knihovny měli zájem i o historii, zvláště evropských států a o jejich panujících dynastiích a dvorech, např. E. M. Oettinger: *Geschichte des dänischen Hofes von Christian II. bis Friedrich VII.* Hamburg 1854.

Množství politických publikací se zvětšuje ve 20. století, např. W. Medinger: *Die Krise des Parlamentarismus*, Wien, Leipzig 1929 a zejména po vzniku sudetoněmeckého hnutí a šíření nacismu.

Velkou část fondu představuje přirozeně beletrie, původní německá či z francouzštiny a angličtiny přeložená. Dále v knihovně nalezneme již zmíněné dětské knihy, učebnice, často matematiky, sbírky zákonů, kuchařské knihy a jazykové učebnice, včetně češtiny.

SOBOTÍN¹⁸

Zámek Sobotín vystavěli bratři Albert (1807–1877) a Franz (1794–1855) Kleinové ve 40. letech 19. století a v roce 1844 zakoupili celé panství Loučná (Wisenberg), ze kterého byl Sobotín (Zöptau) vyčleněn a dále děděn potomky Alberta (1807–1877). Po Albertovi zdědil Sobotín syn Friedrich (1850–1915) a po něm jeho syn Adalbert (1896–1959), kterému byl zámek v roce 1945 konfiskován.

Provenienčně je tato knihovna velmi chudá. Po Albertovi (1807–1877) najdeme pouze „Uebersicht der gewerblichen Unterrichtsanstalten in der Koenigsreichen Preussen, Sachsen, Bayern und Wuerttemberg. Wien, 1872“, kterou mu osobně věnoval její autor Béla svobodný pán von Weigelsperg (1843–1918).¹⁹ Ojedinělé vpisky zanechali Albertovi synové Hubert (1848–1911) a Wilhelm (1851–1913). V roce 1880 byl vyhotoven stručný soupis knihovny, abecední jmenný seznam knih, někdy dle názvu, jindy dle autora, který obsahuje 820 titulů, vesměs dodnes dochovaných.

Největším přínosem, alespoň dle provenienčních stop, byl sňatek Friedricha (1850–1915) s Louisou rytířkou Stepskou (1872–1961) z polského rodu erbu Doliwa, který počíná v polovině 18. století. V roce 1808 byl rodu uznán haličský rytířský stav.²⁰ Louisa si do Sobotína přivezla své knihy, které si místy podepisovala ještě dívčím jménem.

Spolu s tím přivezla i knihy ojediněle podepsané jménem svého otce Friedricha von Stepski (1846–1916) a bratra Julia von Stepski (* 1871). Jeden svazek získala darem od Franzisky rytířky z Tersche (1836–1913), která žila s manželem v Šumperku.

Z cizích proveniencí lze zmínit např. knihu z majetku rodu rytířů z Littrowu, jiho-tyrolských baronů Torresani von Lanzenfeld und Camponero, Emila šlechtice Nella (1850–1878) a neobjasněné iniciálové supralibros „A. P. z. A.“. Zajímavostí je jeden svazek s exlibris a supralibros s iniciálou „R“, která představuje knihovnu korunního prince

18 Základní informace o knihovně srv. SPURNÝ, F. *Knihovny na velkolosinském zámku*. Vlastivědné zajímavosti Okresního vlastivědného muzea v Šumperku. Šumperk, Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku, 1980. 4 s. MAŠEK, P. *Handbuch der historischen Buchbestände in Europa*. Band II. Tschechische Republik. Schloßbibliotheken unter der Verwaltung des Nationalmuseums in Prag. Hildesheim, Zürich, New York, Olms-Weidmann, 1997, s. 178.

19 *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser*. Gotha, Justus Perthes 1919. s. 1067.

20 *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Adelligen Häuser*. (Briefadel) Gotha, Justus Perthes 1933. s. 516.

arcivévody Rudolfa (1858–1889). Kniha byla z jeho knihovny dle zápisku jako duplikát řádně vyřazena.

Dne 13. 10. 1949 byla knihovna majorem Františkem Chaloupkou odvezena do zámku ve Velkých Losinách,²¹ v roce 1974 byl vyhotoven její lokální katalog a v roce 2018 byla odvezena do Terezína.

Současný fond obsahuje přes 1300 svazků, z toho 6 novodobých rukopisů (účetní deníky, obchodní dopisy, opisy básní) a necelé dvě desítky německých tisků z konce 18. století.

V knihovně jsou obsažena díla o ekonomii a obchodu, např. E. Sax: *Das Wesen und die Aufgaben der Nationaloekonomie*. Wien, 1884 nebo F. List: *Das nationale System der politischen Oekonomie*. Stuttgart, 1877, o teorii kapitalismu i socialismu, např. A. E. F. Schäffler: *Kapitalismus und Socialismus mit besonderer Ruecksicht auf Geschäfte- und Vermögensformen*. Tübingen, 1870, a zvláště ekonomii zemědělství, např. W. Roscher: *Nationaloekonomik des Ackerbaues und der verwandten Urproduktionen*. Stuttgart, 1878. Zemědělství byla věnována velká pozornost, např. F. Horsky: *Neues Culturverfahren der Hackfruechte insbesondere der Kartoffeln und der Zuckerrueben*. Prag, 1850 nebo F. Burgtorf: *Wiesen und Weidenbau. Praktische Anleitung*. Berlin, 1895. Zvláštní důraz byl kladen na zpracování mléka – W. Schlampp: *Die Verhinderung der Milchverderbnis durch Schmutz und Bakterien*. Stuttgart, 1906.

Očekávatelné jsou publikace o železnicích, např. K. v. Ghega: *Atlas zu der Uibersicht der Hauptfortschritte des Eisenbahnwesens in 1840–1850*. Wien, 1851 nebo *Geschichte der Eisenbahnen der oesterr.–ungar. Monarchie*. Wien, 1898–1899, a další průmyslové obory, např. hutnictví – B. Kerl: *Grundriss der Eisenhüttenkunde*. Leipzig, 1875. Monumentální publikací je *Die „Gross-Industrie“ Oesterreichs. Festgabe zum 50. Regierungsjubilaum S. M. Franz Josef I.* Wien, 1898.

Zvláštní zájem měli baroni Kleinové o fotografování, např. W. K. Burton: *Das ABC der modernen Photographie*. Düsseldorf, 1886, nebo J. M. Eder: *Die chemische Wirkungen des Lichtes und die Photographie*. Halle a. S., 1882.

Četnější jsou také díla historická, např. H. T. Buckle: *Geschichte der Civilisation in England*. Leipzig, 1874 nebo biografie významných historických osobností. Často se jako objekt zájmu objevuje Mexiko, např. T. Armin: *Das heutige Mexico. Land und Volk unter Spaniens Herrschaft, sowie nach erlangter Selbstaeendigkeit*. Leipzig, 1865. Fond je doplněn běžnou německou beletrií a periodiky, opět často zaměřenými na techniku.

---

21 Agenda Národní kulturní komise a Státní památkové správy, uloženo v oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea.

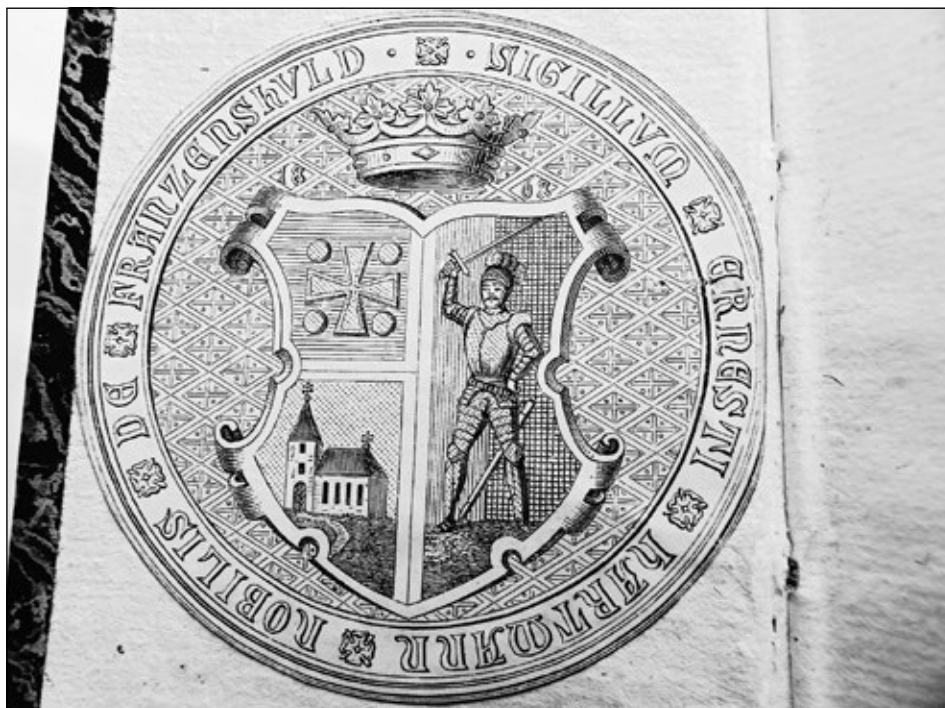
LIBRARIES BELONGING TO FAMILY OF KLEIN OF WISENBERG

Summary: Business family of Klein of Wisenberg established two castle libraries during the 19th and the first half of the 20th century; Loučná nad Desnou (2 500 volumes) and Sobotín (1 300 volumes). Both libraries contain works of forestry, agriculture, trade and economy, railways as well as political literature especially dealing with Sudety issues and travelogues.

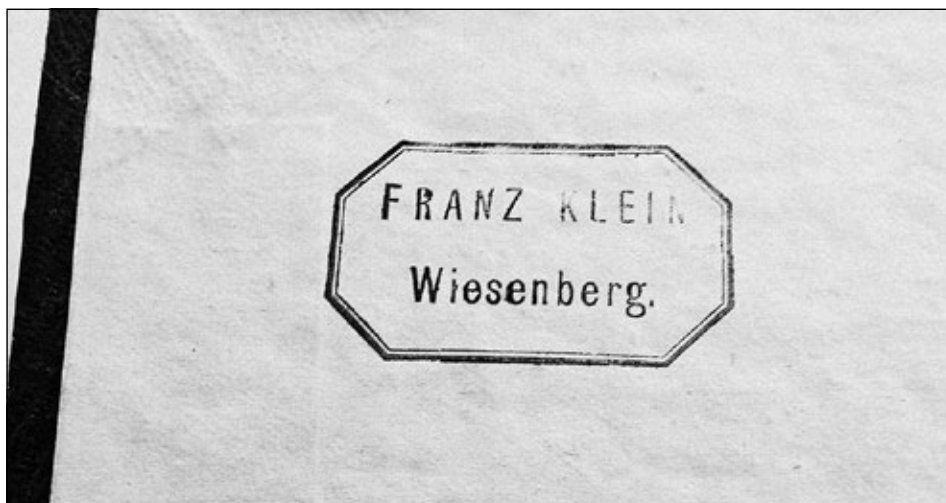
Keywords: Castle libraries Loučná nad Desnou and Sobotin - Barons of Klein of Wisenberg

PhDr. Petr Mašek (* 1959)

Absolvent FF UK, Katedra knihovnictví, od roku 1982 zaměstnanec Knihovny Národního muzea, oddělení zámeckých knihoven. Publikuje práce o dějinách knihy, středoevropské aristokracie a především zámeckých knihoven.

Obrázek č. 1: Exlibris Ernsta Hartmanna ze Franzenshuldu, Loučná

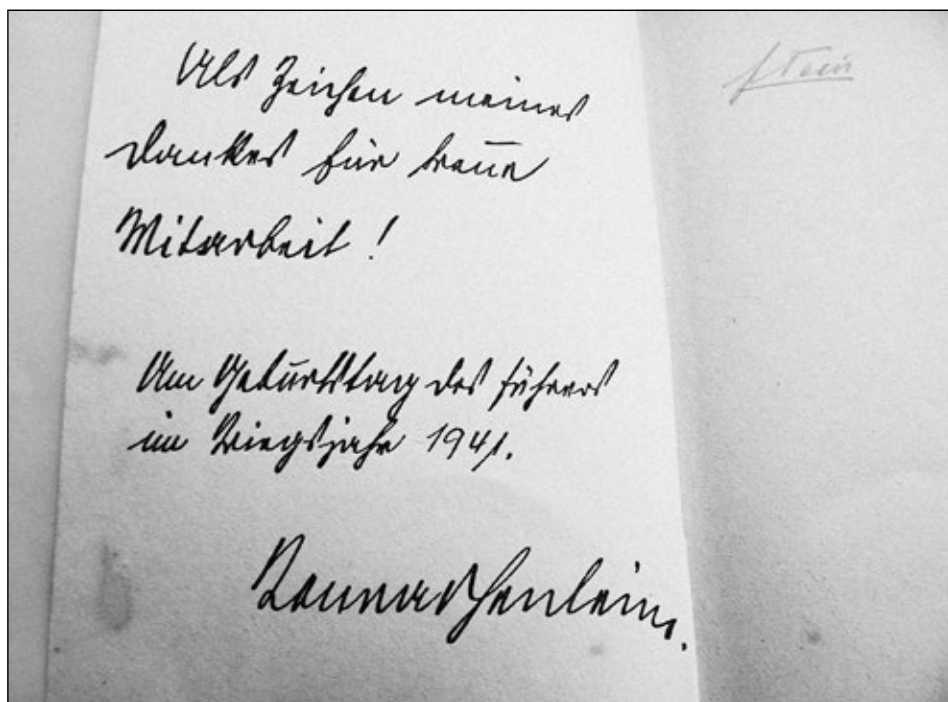

Obrázek č. 2: Razítko Franze Kleina z Wisenbergu (1895–1966), Loučná

Obrázek č. 3:
Exlibris s vyobrazením
zámku Loučná a erbem
Kleinů z Wisenbergu,
Loučná

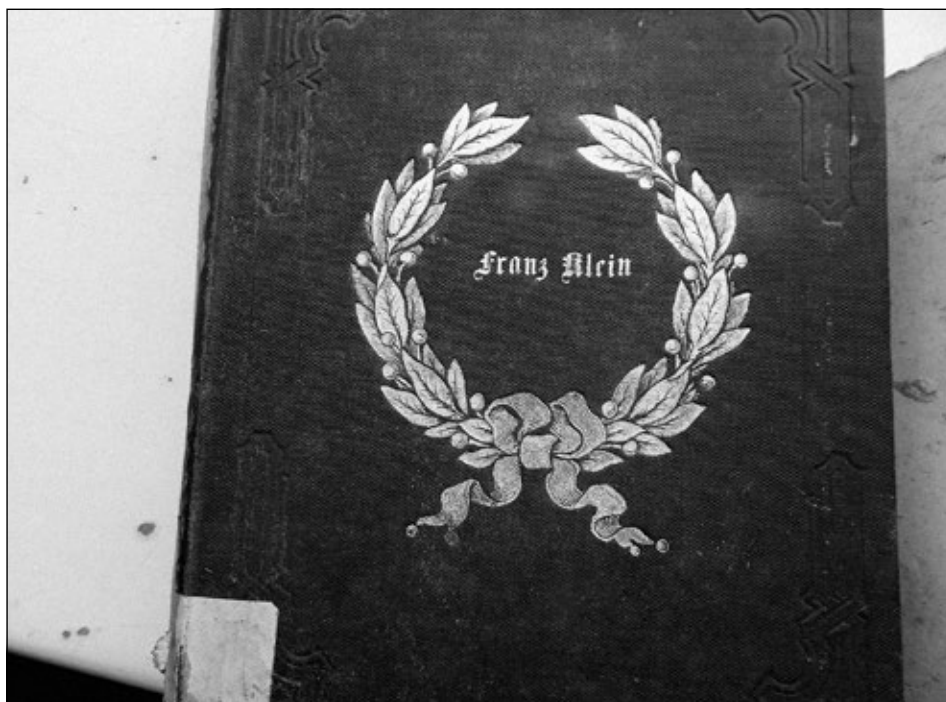

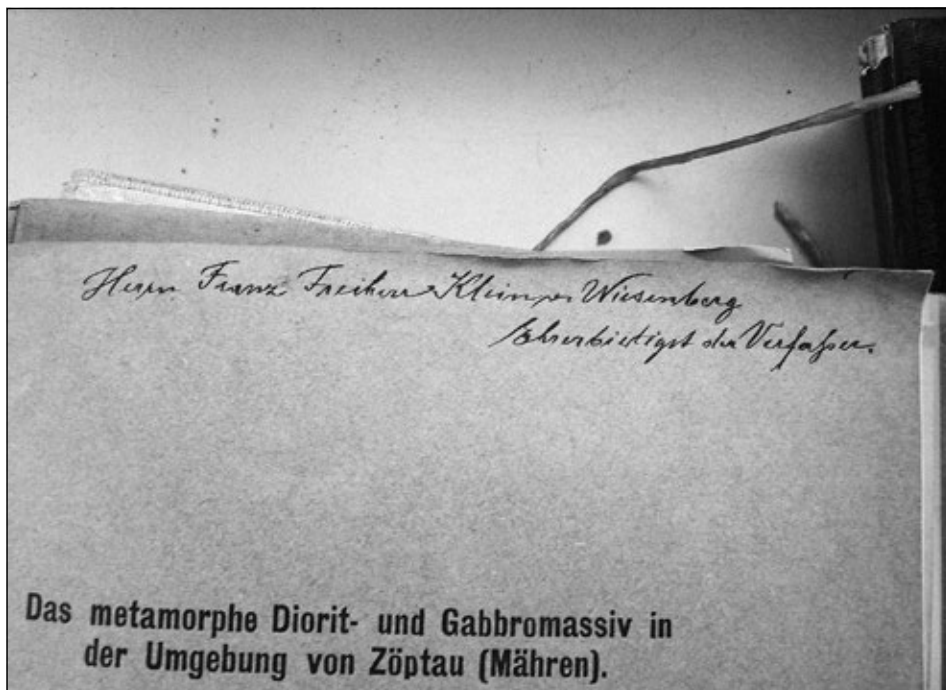
Obrázek č. 4: Dedikace Konráda Henleina

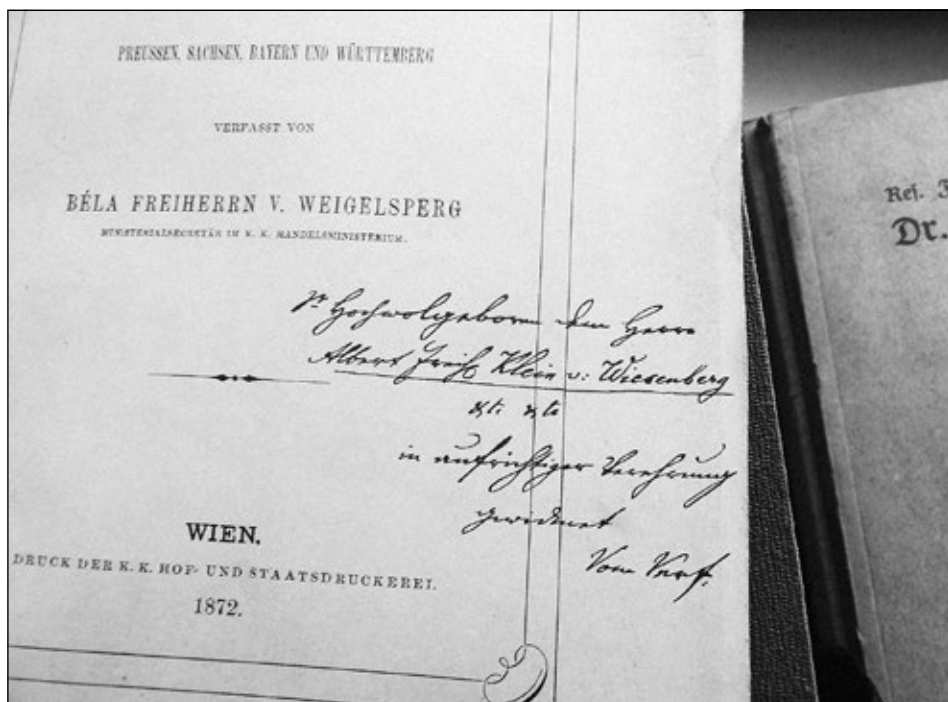
Obrázek č. 5: Exlibris
Pii Kleinové, rozené
svobodné paní Alberové
z Glanštätenu, Loučná

Obrázek č. 6: Supralibros Franze Kleina z Wisenbergu (1825–1882), Loučná

Obrázek č. 7: Dedikace Franze Kretschmera, báňského inženýra, geologa, mineraloga a montanisty, Loučná

Obrázek č. 8: Dedikace Bély svobodného pána z Weigelsperg, Sobotín

Obrázek č. 9: Supralibros korunního prince arcivévodý Rudolfa (1858–1889), Sobotín